

Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi

Atatürk University Journal of Faculty of Letters

Sayı / Issue 67, Aralık/ December 2021, 1-18

**AHMET ÜMİT'İN “KAR KOKUSU” ROMANI ÜZERİNE
İNCELEME**

An Analysis on Ahmet Ümit's Novel of "Snow Scent"

(Makale Geliş Tarihi: 10.03.2021 / Kabul Tarihi: 05.05.2021)

Rövşen MEMMEDOV*

Öz

Makale, polisiye türünün Türkiye'deki en büyük temsilcisi Ahmet Ümit'in en ünlü romanlarından biri olan “Kar Kokusu”un analizine ayrılmıştır. Her şeyden önce, polisiye türünün kökeni, gelişimi ve en ünlü temsilcilerinden bahsedilmiştir. Tür hakkında geniş bilgi verilerek onun yaratıcıları ve eserleri tartışılmış, konuyla ilgili teorik bilgiler veren akademisyenlerin ve eleştirmenlerin araştırmalarından alıntılar yapılmıştır. Polisiye türünün kökeni hakkında farklı görüşler vardır. Bu nedenle eleştirmenler, türü ilk kimin yarattığı ve eserlerinde onu hangi perspektiften tanımladıkları konusunda aslında spekülasyonlara yer verirler. Söz konusu edebî tür, 19. yüzyılda ortaya çıkmasına rağmen gelişimini II. Dünya Savaşı'ndan itibaren yaşamaya başlamıştır. Polisiye türü, toplumda mantık ve bilim kavramlarının hızla öne çıktığı bir dönemde oluşmuştur. Bu nedenle 19. yüzyılda bu tür, sanayileşme, bilimsel ve teknolojik ilerlemeye paralel olarak gelişen bir alan olarak kabul edilmektedir. Batı edebiyatı zamanla modernleşme aşamasına gelmiştir. Bu türün Türk edebiyatında kullanımı ise 20. yüzyıla, 1980'li yıllara kadar uzanmaktadır. Türün Türkiye Cumhuriyeti'nde ortaya çıkışı doğrudan sosyo-politik süreçlerle ilgilidir. Böylece sağ-sol çatışmaları dönemin edebiyatını da etkilemiş ve polisiye türünün popülerleşmesinin temelini atmıştır. Makalede incelenen “Kar Kokusu” adlı eser, türün en parlak örneklerindedir. Üye olduğu parti tarafından Moskova'ya gönderilen Ahmet Ümit, yaşadığı olayları, Sovyet sistemini, güvenlik hizmetini vb. anlatmış, olayları edebî bir dille yorumlamış ve bir kitaba

* Dr. Öğr. Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü; *Asst. Prof. Zonguldak Bülent Ecevit University Faculty of Science and Letters Department of Turkish Language and Literature*, rrr_188@mail.ru, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8821-0517>

aktarmıştır. Bu makalede roman edebî, felsefî, tarihî açıdan detaylı şekilde incelenmiş, karakterler tahlil edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Edebiyatı, Polisiye Türü, Ahmet Ümit, “Kar Kokusu” Romanı, Nietzsche ve Schopenhauer Felsefesi

Abstract

Article largest representative in Turkey, one of the types of crime Ahmet Ümit's most famous novel, "Snow Scent" is devoted to the analysis. First of all, the origin, development and most famous representatives of the detective genre are mentioned. Extensive information is given about the genre, its creators and works are discussed, and quotations are taken from the research of theoretical scholars and critics. There are different opinions about the origin of the detective genre. Critics therefore speculate as to who first created the genre and from what perspective they define it in their work. Although the species originated in the 19th century, it began to evolve from the Second World War. Detective genre was formed at a time when the concepts of logic and science were rapidly gaining ground in society. For this reason, the detective genre in the 19th century is accepted as a field that developed in parallel with industrialization and scientific and technological progress. Western literature has passed this stage in time and has come to the stage of modernization. The use of this genre in Turkish literature dates back to the 80s of the 20th century. The emergence of the kind of the Republic of Turkey is directly related to the socio-political process. Thus, right-left conflicts affected the literature of the period and laid the foundation for the popularization of the crime genre. The work called "Snow Scent" examined in the article is one of the brightest examples of the genre. Sent to Moscow by the party of which he is a member, Ahmet Ümit has experienced events, the Soviet system, security service, etc. He told, interpreted the events in a literary language and transferred them to a book. In the article, the novel was examined in detail in literary, philosophical and historical terms, and the characters were analyzed.

Key words: Turkish Literature, Detective Genre, Ahmet Ümit, “Snow Scent” Novel, Nietzsche and Schopenhauer Philosophy

Giriş

Polisiye türü ağırlıklı olarak edebî ve sinematik tür olarak eserleri, koşullarını açıklığa kavuşturmak ve bilmeceyi çözmek için gizemli bir olayı inceleme sürecini anlatan bir edebi türdür. Genellikle böyle bir olaya cinayet dâhil olur, dedektif onun soruşturmasını yapar, faillerin kimliğini açıklar; bu durumda, çatışma kanunsuz bir adalet çatışması üzerine kuruludur ve sonuç olarak genelde adalet kazanır.

Polisiyenin bir tür olarak ana özelliği, koşulları bilinmeyen ve açıklığa kavuşturulması gereken bazı gizemli olayların çalışmasındaki varlığıdır. "En sık tarif edilen olay bir suçtur, ancak cezai olmayan olayları araştıran dedektifler vardır. Örneğin, kesinlikle dedektifin türüne ait olan Sherlock Holmes Notları'nda, on sekizden beş hikayesi suç içermez." (Bavin, 1991: s. 206).

Polisiye türün yaygınlaşması 19. yüzyılın sonu 20. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Türün doğuşu ile ilgili görüş birliği yoktur:

"Bazıları, Gaston Leroux'un 'Sarı Odanın Esrarı'na (*Le mystère de la chambre jaune*) (1908) bağlarken, diğerleri Amerikalı yazar Edgar Allan Poe'nun 'Morgue Sokağı Cinayetleri' (*The Murders in the Rue Morgue*) (1895) eserine bağlamaktadır." (Silverman, 1991: s. 171)

Ancak, dünya edebiyatı tarihindeki ilk polisiye romanı, Charles Felix'in "Notting Hill'in Sırrı" romanı kabul edilmektedir. "Bu roman ilk olarak 1862-1863 yıllarında bölümlerle "Once a Week" dergisinde yayınlanmıştır. Daha sonra 1863 yılında bağımsız kitap olarak "Bradbury & Evans" yayınevi yayınladı." (İsmayılı, 2012).

Dostoyevski'nin ünlü romanı Suç ve Ceza'yı klasik bir polisiye hikayesi olarak gören eleştirmenler de var. Ancak ne Dostoyevski ne de dünya edebiyatının diğer tanınmış yazarlarında polisiye türü maceracılıktan öte geçemez. Polisiye türü çok ciddi gelişim aşamalarından geçmiştir. İlk başlarda "Hermetik dedektif" (küçük bir alandaki olayların tanımı - bir oda, ofis, araba, ev) popüler olmasına rağmen, 1980'lerden başlayarak dünya polisiye edebiyatı kendi gelişiminin bir sonraki aşamasına başladı. Dünyaca ünlü yazarlar, polisiyeyi diğer türlerle sentezleyebildiler ve sonuç olarak yeni edebî türler yarattılar. Bu girişimlerin sonucunda tarihi polisiye, entelektüel-kültürel, siyasi-toplumsal, mistik ve fantastik polisiye türleri meydana geldi.

"Bugün ise polisiye inanılmaz sayıda çok alttüre sahiptir ve diğer türlerde yazılan romanları da kurgu yapısıyla etkilemekte ve böylece romanlara polisiyenin okumayı kolaylaştıran sürükleyici öğeleri eklenmektedir; "örnek olarak Umberto Eco'nun "Gülün Adı" (1980) veya Orhan Pamuk'un "Benim Adım Kırmızı" (1998) verilebilir." (Collins, 2012: s. 192).

Polisiyenin ciddi bir edebî tür olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır. Bu fikirlerin çoğu bir gerçeğe dayanmaktadır. Modernitenin gerekliliklerinden biri de "sanat halk için" ilkesidir. Durum böyleyse, yazarın sevilen, okunan eserlerinin yeni yayımlanmasını hevesle bekleyen bir okuyucu kitlesinin olduğu bir durumda, edebiyat eleştirisi adına bu tür çalışmaları görmezden gelmek ve dışlamak bir hatadır.

“Sevin Okyay'ın vardığı sonuç gibi, dedektif hikâyelerinin de iniş ve çıkışları vardır. Bir edebiyat eseri popüler hale geldiyse onu kıskançlık olarak görmek haksızlık olur. Cervantes'in serbest ağırlık kavramını bir zamanlar kabul etmeyen edebiyat eleştirisi, bugün modernist düşüncenin etkisi altında bu reformu bir ağırlık olarak kabul etmiyormuş gibi davranamaz. Zaten formun içeriğin kölesi olduğu bir zamandır ve bu yaklaşımı haklı görüyoruz. Çünkü hiçbir bilim örnek oluşturamaz.” (Sadık, 2014: s. 8)

1. Ahmet Ümit ve Polisiye Türü

Dünya edebiyatının farklı evrelerinde bulunan ve edebiyat eleştirmenleri tarafından çokça tartışılan polisiye türü, çok sonralar Türk edebiyatında hak ettiği yeri almıştır. Polisiye türü konusuna Türk edebiyatı eserlerinde neredeyse hiç değinilmemiş, hatta inanılmaz derecede kaçınılmıştır.

“Polisiye türünün dünyada yazarı bol, fakat Türkiye’de bir elin parmağını geçmeyen yazara sahiptir. Oysa ki polisiye roman altyapısının ve malzemesinin bolca bulunduğu bir ülke Türkiye. Bazı edebiyat eleştirmenleri polisiye romanın geç-kapitalist dönemin bir sonucu olduğunu, toplumun bu maruz kalmışlığının etkisiyle kendini var ettiğini savunur. Yani özünde polisiye roman, bir kapitalizm yaratımıdır. Oysa polisiye türünün konu aldığı cinayet olgusu, ilk insana kadar gider.”¹

Ahmet Ümit polisiye türüyle ilgili şunları söyler:

“Bir süre sonra polisiyenin muhteşem bir entelektüel etkinlikte yazılabileceğini gördük. Umberto Eco'nun en çok satan “Gülün Adı” veya Borges tarafından yazılan hikâyeler bunun en güzel örnekleridir. Dedektifin Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bu kadar çok okunmasının ana nedeni, iyi bir okuyucu kitlesine sahip olmasıdır. Okur kitlesi için güzel bir dedektif şölenu. İyi gelişmiş bir okur kitlemiz olmadığı için insanlar hala romanlarda yaşam formülleri arıyorlar.”

12 Eylül 1980 darbesinin ardından üyesi olduğu Türk Komünist Partisi tarafından ideolojik eğitim için Moskova'ya gönderilen Ahmet Ümit, Türkiye'de polisiye türünün en olgun isimlerinden biridir ve hem üslup hem de konunun anlatımı açısından kendine özgü yapıtlarıyla ülkesinde pek yaygın olmayan türün özgün örneklerini yaratmıştır. Bu türde eserler verme sebebini yazar şu şekilde ifade etmiştir:

“Polisiye yazmamın asıl sebebi 14 yaşımdan 29 yaşıma kadar olan hayatım. Polisiyeye başlamam yazarlığa başlamam gibi kendiliğinden oldu. “Çıplak Ayaklı Gece” adlı öykü kitabımda bir hikâye vardı. O zaman Şehir Tiyatroları'nda yönetmen olan arkadaşım Ali Taygun bu öyküyü okudu ve dedi ki “ Sen polisiye yazıyorsun”. Ben polisiye yazdığımı düşünmüyorum tabii. Sonra anladım; 78 kuşağından biriyim. 1974'ten 1989'a kadar olan 15 yılım tam bir kaçmaca kovalamaca içeri-

¹ <https://www.sanatduvari.com/sonunu-bildigim-romana-polisiye-demem>. Ümit Yiğit 16 Ocak 2016.

sinde geçti. Sürekli can derdindesin, kendini korumaya çalışıyorsun. Tabii 14 yaşından 29 yaşına kadar yaşadığım hayat yazmaya başlayınca da etkisini gösterdi. O yıllarda yaşadığımız adrenalin kendini yazarken de hissettirdi. Ve polisiye yazmaya başladım.”²

“Bab-ı Esrar”, “Kırlangıç Çılgılığı”, “Sis ve Gece”, “Sultanı Öldürmek” gibi polisiye romanları, yazarın Sovyetler Birliği’nin hâlâ mevcut olduğu yıllarda bizzat yaşamış olduğu deneyimlerine ve gençlik yıllarında eğitim gördüğü Rusya’daki Eğitim Merkezi’nde yaşadıklarına ve hissettiklerine dayanmaktadır.

“Kar Kokusu” romanında ilk dikkat çeken konu mekan seçimidir. Olaylar, kar, kış ve kıyamet üçlüsünün birleştiği bir ülke olan Rusya’da geçer. Eserdeki çatışmalar bir yanda ortak idealleri uğruna canını feda etmekte olan genç TKP üyeleri, diğer yanda “yoldaş” diye hitap ettiklerine işkence yapacak veya buna göz yumacak kadar makam sevdalısı olan insanlar arasındadır.

2. Kar Kokusu Eserinin Olaylar Örgüsü

Olaylar, karakter tanımlamasının ve özellikle komünist felsefenin devrimci romantizm tarzında betimlenmesinin ardından, okumak için ülkeye gelen parti üyesi Mehmet’in öldürülmesiyle başlıyor. Son nefesinde bile, tek hayal kırıklığı, memleketinden binlerce kilometre uzakta öldürülmesi olan Mehmet karakteriyle Ahmet Ümit, eserinde ölümle ilgili düşüncelerini ilk ve son kez anlatarak okuyucuya ölüm ve vatanseverliğin bütünsel uyumunu hissettirmeyi başardı:

“Vatanseverliğin özü, vatan sevgisine ve vatan uğruna kendi çıkarlarını feda etmeye dayanan duygusal bir bağlılıktır. Bu bağlantı aynı zamanda ait olduğu milletin etnik, kültürel, politik ve tarihi özelliklerine göre milli bir duygu veya milli gurur olarak da görülmektedir. Burada vatanın karakterini ve kültürel incilerini korumak ve bu niteliklerle milletin diğer üyeleri ile birlikte kendini tanımak, vatanın ve halkının çıkarlarını korumak da vatansever niteliklerdir.” (Memmedov, 2020: s. 149)

“Ahmet Ümit’in Kar Kokusu romanında devrimci romantizm, devrim olgusu içerisinde değerlendirilir. Devrimci romantizm içerisinde yer alan çilecilik olgusuna, devrime ulaşma maksadıyla yaşanan zorluklar bakımından yer verilir. Ayrıca devrimin bir grubun birleşmesi neticesinde vücut bulacağı ifade edilir. Ancak devrim için çalışan bu gruba karşı, eski düzenin devamını isteyen düzen koruyucuları asker ve polisin de varlığını sürdürmesi romanda belirtilen unsurlar arasındadır.” (Soğukömeroğulları, 2010: s. 1325).

²Nihan Çakıroğlu. Sıradışı Bir Kariyer Öyküsü: Ahmet Ümit!

<https://web.archive.org/web/20101125060839/http://kigem.com/content.asp?bodyID=3860>

Eserde yarattığı neredeyse tüm karakterlerin aksiyolojik özellikleri üzerinde ince detaylarla çalışan yazar, çelişkili karakterler yaratır, aslında okuyucuyu bir ikilem karşısında düşündürür. Hem Türk hem de Rus karakterlerin hakim olduğu eserde Leonid, Cemil, Kerem, Hikmet, Nikolay, Viktor, Asaf, İlya, Durmuş, Yıldırım, Şerif, Turgut gibi karakterlerin hem iç hem de dış dünyaları yazar tarafından detaylandırılmıştır. Yazar roman boyunca genel olarak “Hayatın anlamı nedir?”, “Gerçeği kim temsil ediyor?” gibi sorularla eserle gerçek arasında bağlantı kurmaya çalışır. Gerçek hayatı anlatan Ahmet Ümit romanlarında insan karakterlerini de gerçek hayattan seçer. Bunu kendisi, “Ben gerçek insanı anlatıyorum. Hepimiz katil *olabiliriz. Kafamızdaki gerçeklikle sokaktaki gerçeklik farklıysa travmalar ortaya çıkar. Oysa hayatı güzel yanları kadar çirkin yanlarıyla da bilirsek buna hazırlıklı oluruz.*”³ şeklinde anlatmaktadır.

Yazarın romanı, polisiye türünün suç, katil, sorgulama, şüpheli gibi özellikleri açısından incelediğinde, çalışmanın amacının suçu çözmek değil, çevreyi ve içindeki insanları anlamak veya anlatmak olduğu görülür. Psikoanalitik bilimde de durum benzerdir:

“İnsanları anlama becerisi, insanın sahip olabileceği en büyük değerlerden biri olup, başarılı insanların temel özelliklerindedir. Başkalarını anlama “ben” yerine “biz” diyebildiğimizde, her şeyi affedebilme yetisi kazandığımızda ve karşı tarafın gözüyle dünyaya bakabildiğimizde gerçekleşir.” (Uzm. Dr. Emine Filiz Uluhan).⁴

“TKP taraftarlığı yapan bu romanda toplumcu gerçekçi kuramın temelinde yer alan devrimci romantizm, partizanlık, diyalektik materyalizm, tarihselcilik, olumlu tip öğeleri görülür. Marksizm’e dayalı olan toplumcu gerçekçi kuramı bir bütün olarak algılamak yerine, parçalara bölerek, her öğeyi kendi içerisinde inceleyip sonradan sonuca ulaşmak doğru bir yaklaşımdır. Yani özelden genele ulaşmak sonuca daha net bir biçimde varılmasını sağlar.” (Soğukömeroğulları, 2010: s. 1313).

Yazarın eserin başından itibaren betimlediği detaylar ilk bakışta karmaşık görünse de ilerleyen sayfalarda eserdeki suçun hipotezik çözümünde büyük rol oynamakta ve estetik tadını arttırmaktadır. Eserdeki olaylar üç yönde analiz edilebilir:

³ Ahmet Ümit, “Okurla Satranç Oynamam”, (Röportaj: Nilüfer Oktay), Milliyet Pazar, 23 Eylül 2003, <http://www.milliyet.com.tr/2003/09/23/pazar/paz01.html>

⁴ <https://www.antalyapsikiyatri.com/aile-evlilik-ve-cift-sorunlari/insanlari-anlamak>

Eserin ilerleyen bölümlerindeki olaylar bu üç konu etrafında cereyan eder. Plot çizgisinde birkaç çözülmemiş düğüm olduğu eserde, özellikle, gizli örgütün üyeleri tarafından birbirleriyle iletişim kurmak için kullanılan göstergebilimsel işaretlerin Karl Marx ve Friedrich Engels'in ortak yapıtı olan "Manifesto"da yazılması, herkesin zihninde "Neden bu kitap?" sorusuna rağmen, eserde cevapsız kalmaktadır. (Bu ideoloji SSCB'nin ana ideolojisi olduğundan böyle mükayeseler aparılmaktadır.) Olaylar sezgisel bir yaklaşımla incelendiğinde, bunun nedeni, komünizmle savaşan MİT tarafından aralarına yerleştirilen bir gözlemci ile iletişim kurmak için Marksist ideolojiyi incelemek amacıyla vatanından kilometrelerce uzak bir ülkeye gelmiş parti üyelerinin fikirlerini barındıran ve bu fikirlerin yaratıcıları tarafından yazılan bir kitabı kullanacaklarının ilk başta kimsenin aklına gelmeyeceği düşüncesidir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen kitabın ancak eserin sonunda keşfedildiği görülmektedir.

Uzun yıllardır parti üyesi olan Leonid'in, bir zamanlar partinin kurucularından olan Asaf'ı ziyarete giderken katledilen öğrencisi Mehmet'in cansız bedenini bulur. Birbiriyle çelişen iki Rus polis memurunun sorgulanmasıyla suçu kimin, hangi koşullarda işlediğine dair çıkarımlar ortaya atılır. Soruşturmayı gerçekleştiren Viktor ve Nikolay farklı özelliklere sahip olsalar da olaylara indirgeyici (redüksiyonal) bir şekilde yaklaşırlar ve önlerindeki delillere dayanarak Şerif, Kerem, Nejat ve Cemil'den şüphelenirler. Lakin sorguda polislerin "Suçu ıspatlanana kadar herkes masumdur." şiarına değil, "Suçsuzluğu ıspatlanana kadar herkes zanlıdır." düşüncesiyle davrandığı açıkça görülmektedir. Özellikle Cemil'in sorgusu sırasında Viktor'un,

onun fikrinin doğru olup olmadığını umursamayarak, olayın rölativistik (göreceli) yönlerini hesaba katmadan karar vermesi, bunun yanında Leonid'in sarhoş Alexey sayesinde tüm sorunları tesadüfen çözümlenmesi aslında yazar tarafından komünizmin kritik yönlerini göstermenin bir yolu olarak da tanımlanabilir.

Eserin bazı bölümlerinde komünizmin temel özelliklerinden biri olan ve "aynı yönde birleşmek" anlamına gelen "yoldaş" kelimesinin absürtlüğüne rastlamak mümkündür. Yazar, romanındaki "yoldaş" kavramının eleştirel sembolizmini tanımlayarak, sözde "üslup ağırlığı"nın ve sıklıkla kullandığı ayrıntıların aslında "düşünce ağırlığı" olduğunu göstermektedir. Eserdeki çelişkiler biraz dikkat edince hemen kendini göstermektedir. Zor zamanlarda, milliyeti ne olursa olsun aynı ideoloji etrafında birleşen insanların olumsuz davranışları, örneğin, Rus polisinin, hatta bir Türk olan Asaf'ın cinayetten sonra öncelikle Türk grubundan şüphelenmesi, Cemil'in sorgusunun işkenceye varması ve bunların "yoldaş" kelimesi ile görmezden gelinmesi yazar tarafından başarıyla geliştirilmiş çelişkilerdir. Bütün bunlar olurken şüphelilerden biri olan Kerem bir mektup bırakarak intihar eder. Rus polisi, kendilerini her zaman durumun çözümüne götürecek basit gerçeklere odaklanır, bu kez Kerem'in öğrenci olduğu unutulur ve el yazmasının gerçekliğini araştırmak yerine yeniden bir katilin aranmasına başlanılır.

Okur, suç anından katilin ve şahidin kimliğinin tespit edildiği ana kadar bir dizi cevaplanmamış soru ile karşı karşıyadır. Örneğin, Boris'in şüphelere son vermek için gönderildiği metro istasyonunda gülmesi manidardır, yazar bu "gizli" kakhahanın kime veya neye yönelik olduğunu açıklamadan Kerem'in katil ve Mehmet'in görgü tanığı olduğu bilgisini bize sunar. Romanın sonunda MİT tarafından partiye sızdırılan bir polis olduğu anlaşılan Mehmet'in, eserde sır olarak kalan önemli bir konuda, Asafa koşarken öldürülmesi de dikkat çekicidir. Nihayetinde okurlar, mağdur olduğu farz edilenin aslında mağdur olmadığı, katil olduğu zannedilenin de aslında mağdur olduğu gerçeğiyle karşı karşıya kalırlar. "*Ahmet Ümit'in romanlarında, cinayet olayının çözümü farklı kurgularla karşımıza çıkar. Yeni yazdığı romanının önceki romanlarıyla ve diğer yazarların romanlarıyla benzerlik göstermemesi için uğraştığını belirten Ümit, her romanını farklı bir sonla bitirmeye özen gösterse de cinayetleri çözmeye ve katili bulma yöntemi üç şekilde karşımıza çıkar: tesadüf, buluş ve itiraf.*" (Gezer, 2006: s. 116).

3. Romanın Karakterler Dünyası: Leonid Karakteri

Roman, bir dönemin gerçeğini ve devrimcilerin deneyimlerini diyaloglar ve monologlar biçiminde tasvir ederek, hem çelişkili hem de özdeş karakterlerin içsel duygularını ve bunların dış çevreye yansımalarını gösterir. Uluslararası Leninizm Enstitüsü'nde⁵ TKP üyelerine ders veren Leonid, eserin ilk sayfalarından itibaren en çok tanınan karakterdir. Leonid'in aksiyolojik özellikleri romandaki karakterlerden

⁵ SSCB Döneminde Marksizm Leninizm Enstitüsü (Günümüzde Sosyalizm Tarihi ve Teorisi Enstitüsü)

farklıdır, çünkü her zaman kendi düşüncelerine önem verir, başkalarının onun hakkında ne düşündüğünü umursamaz ve bunları açıkça söylemekten çekinmez. Leonid ayrıca yazarın bir prototipi olarak da düşünülebilir. Ahmet Ümit'in tecrübesi ile Leonid'in tecrübeleri, Leonid'in derslerinin ana konularından birinin bağımsız düşünme olduğu Sovyetler Birliği hakkındaki eleştirel görüşleri ile Ümit'in konu hakkındaki görüşleri arasındaki paralellikler, yazarın prototipinin bu karakter olduğu ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Hatta Leonid'in eserdeki sözüyle siması aynı, tüm duyguları yüzüne yansıyan tek karakter olmasını da Ahmet Ümit'in roman içinde tepkisini gösterme ihtiyacına bağlamak mümkündür.

10 yıl önce karısı Larissa'yı kaybettikten sonra alkol tedavisi görmüş, zamanla büyük değişimler yaşamış karakterin eski dostu Andrey Alegoviç ile diyaloglarında Friedrich Nietzsche, Arthur Schopenhauer gibi egzistansiyalizm (varoluşçuluk) temsilcilerinin eserlerinin yanı sıra, onların yıllar içinde yarattığı düşünce tarzını ve yaşam felsefesini de izlemek mümkündür. Öğretme mesleğini, kendisini bir tür hayata yeniden bağlama olarak gören ve deontolojik kuralları sadakatle uygulayan Leonid, *Schopenhauer'in Felsefesi'nin*⁶ (Güçlü vd., 2002: s. 1280) temelini oluşturan bilişsel karanlığı reddederek intüisyonel (sezgisel) göreliliği karanlık gerçekliğe tercih etmektedir. Komünizmin vatani olan bir ülkenin vatandaşı olan karakterin dilinden tanımlanan "Türk" kavramı, dünyada hala uğruna savaşmaya değer "iyimser umutların" sembolüdür. Bir zamanlar ülkesini yöneten ve şimdi Türkiye'de yanan devrimin alevlerini gören öğretmen, Türk ve Rus düşüncesinin benzerliğine inanıyor gibi görünür. Yazar, suçun çözümünde büyük rol oynayan karakteri oluşturarak, okurları varoluşçu Marksizm'in fikirlerini ve içinde yaşadığı tarihsel dönemi yansıttıracasına "özgür düşünce" ilkeleriyle karşı karşıya bırakmaktadır. Schopenhauer'in rasyonel felsefesinin gerçeklerine rağmen, hayatını adım adım, renkli bir şekilde yaşayan ve sorguda bu tür irrasyonel düşüncelere sadık kalan Leonid, böylelikle olayların çözümünde başrol oynayarak haklı gösterilir, ancak figürün karakterindeki çelişkiler sorguda kendini göstermektedir.

Romanda suç ve intiharın septik (kuşkucu) yönleri analiz edilirken, öğrencilerinin en büyük eksikliğinin eleştirel ve şüpheli olmamak olduğunu belirten bir öğretmenin Rus polisine "paranoyak" demesi kendi içinde çelişkilidir. Nikolay ve Viktor'un basit gerçeklerle birleştirdiği sonuca inanmadan, septik düşüncelerinin peşine düşen Leonid, yolun sonundaki başarısının sebebinin de empati ve rölativistik (görecelilik) düşüncesi olduğuna inanır. Her bakış açısının doğru olduğuna inanan Leonid, kahraman olarak tanımlandığı öğrencileriyle ilgili şüphelerini sadece gerçeklerle değil, deneyimlerini de hayal ederek haklı çıkarır.

⁶ Schopenhauer'un en temel felsefe savunusu, evrendeki her şeyin altında yatan temel gerçekliğin, yani Kant'ın "kendinde şey"inin (Ding an sich), "istenç" olduğunu tanıtlamaya yöneliktir.

Belirtmek gerekir ki “*insan*” sorunu, yazarın bu karakterin kendi özelliklerinin yanı sıra başkalarına ilişkin görüşleriyle de ele almak istediği konulardan biridir. Varoluşçu bir okuyucu olarak Leonid, insan doğasının karmaşıklığını ve bu karmaşıklığın doğasında bulunan değişkenliği algılar. Ancak eserdeki asıl sorun, bu değişikliklerin toplum yasalarına uymasındır. Böyle bir toplumun olmadığı bir ülkede, kendisini mütevazı sanan bir öğretmenin düşüncelerine “tuhaflik” denir. İlyas gibi samimiyetsiz davranışları, öğretici cümleleri ve becerikli oyunculuğu olan öğretmenlerle çevrili olan ortamda... Belki de çevresindekiler tarafından normal olarak adlandırılmak garip olurdu, nitekim Yuri Konstantin ile yaptığı bir konuşmada Leonid'in bu durumla ilgili endişeleri görülmektedir. Sahte davranışları günlük yaşamlarının bir parçası haline gelen insanların çevresinde küçük bir samimiyetsiz yalan, aslında öz “ben”ine yabancılaşmanın ilk adımı olarak görülebilir. “*'Kar Kokusu'* romanında yabancılaşma, insanın sevdiğine karşı bir şey hissetmemesi şeklindedir. Ayrıca, topluma, yaşadığı kente ve insanın kendine yabancılaşmasındaki temel sebep, yaşlanmadır.” (Soğukömeroğulları, 2010: s. 1324).

Buna benzer bir konu Ahmet Ümit'in diğer bir romanı olan “Beyoğlu Rapsodisi”nde de geçer. Romanda “ben”, mekân ile özdeşleşmektedir: “*Eserde kişiler ve mekânlar arasında çok yönlü bağlantılar kurulur. Dış dünyanın ezberlenmiş yapıtları karşısında “ben”ine saklanan birey, yaşadığı mekânda gizlenme psikozu içindedir.*” (Yaşar, 2012: s. 52).

“*Kar Kokusu*”nda bu absürtlüğü tam olarak yaşayan karakter, MİT dönemindeki gibi çeşitli kimliklerin yarattığı yabancılaşma duygusu sadece görünüşünü değil iç dünyasını da etkileyen ve onu ‘ben’ine yabancılaştıran Yıldırım'dır. Bu robotlaştırılmış kimlikler arasında Yıldırım ailesinin yanına gittiğinde basitçe ‘ben’ine dönüşmekteydi. Eser, Leonid'in Türk öğrencilerin yanında yer almakla suçlanan vatanseverlik anlayışının yazar tarafından rasyonel olarak geliştirildiğini, hatta görüşlerini sorgulayanlardan üstün olduğunu yansıtmaktadır. Aslında en başından beri Türkleri ve Türk öğrencileri sevmesinin sebebi, onlara baktığında ülkesinin çalkantılı dönemlerini hatırlamasıydı. Hayata dair pek çok ironik görüşün ortasında, yazarın kendi sözleriyle, ülke insan düşüncesine ve davranışına nüfuz etmekteydi.” (Ümit, 2018: s. 233).

4. Asaf Karakteri

Asaf, Leonid'in çevresinde robotik kimliğe sahip olanlardan biridir. İç dünyalarıyla birlikte insan çelişkilerini, aynı zamanda deneyimlerinin yarattığı düşüncelerle anlatabilen yazarın, dogmatik özellikleriyle her zaman kendisini önemli bir kişi olarak sunmaya çalışan Asaf karakterini yaratması, “yoldaş” kelimesinin okurlara sembolizmden başka bir şey olmadığını bir kez daha açıklar. “Yoldaş” dediği Mehmet'in cinayetinden yararlanarak eski gücünü yeniden kazanmaya çalışan Asaf, dogmatik itaat ilkesini bile kendi lehine kullanmayı amaçlar. Leonid'in yüz ifadelerini

yansıtmadaki başarısızlığı yazar tarafından yılların deneyimi olarak görülse de, Leonid'in yazarla aynı deneyime sahip olduğu düşünüldüğünde, buna samimiyet işareti demek daha gerçekçi olacaktır. İçinde sınıf veya tabakalaşmanın olmadığı bir ideoloji olan komünizmin çelişkileri bu karakterle ortaya çıkmaktadır. Leonid'in partinin kurucularından biri olması vb. nedenlerle soruşturmadan uzaklaşmaya çalışması, Asaf'ın iç liderliğini ve üst sınıf ruhunu ortaya koyar. Bu karakter geleneksel ve sosyalist bakış açısıyla incelendiğinde öncelikle ilk sayfalarda tanımlanan yaşlı hâli gözümüzün önüne gelmelidir, partinin kurucularından biri olduğunu düşünürsek geleneklerine aşırı bağlı bencil bir insan tipi ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, sevilmeyen TKP üyelerinin işlerine zorla müdahale ve onları sorgulama girişimleri, "ben"ini tatmin etmek için değil, olayları kendi yararına kullanma arzusu sebebiyledir.

5. Konformist Fikirli Hikmet Karakteri

Birbiriyle çelişen karakterlerin yanı sıra Asaf gibi insanların yaydığı dogmatik ve konformist fikirleri paylaşan Hikmet gibi karakterler de vardır. İlk bakışta Asaf gibi düşündüğünü zannetsek de, onu geleneksel bir karakter olarak tanımlamak daha doğrudur, nitekim eserin ilerleyen sayfalarında onun birtakım fikirlerden bağımsız düşünemeyen rahatlatıcı bir adam olduğunu görürüz. Hikmet, romanda inovasyonu kapalı bir karakter olarak tasvir edilse de, onu rahatsız eden şeyin yenilikler değil, yeniliklerin yaratabileceği sonuçlar olduğunu tahmin etmek zor değildir. Eserdeki tüm diğer karakterler Leonid karakterinin tam tersi olarak adlandırılabilir, Hikmet ise onun varoluşçu fikirleriyle en çelişkili imaj olarak karşımıza çıkar. Daha doğrusu, Hikmet'in içindeki boşluğun adı varoluşçuluktur ve onun zayıflığı da bununla yüzleşmemesidir. Hikmet, gruplar halinde bir araya gelme fikrine muhalefetten endişe duysa da, Asaf, bazen savaşa girmeden yenilginin neden olduğu cesaletsizlik sonucu, bazen kendisine ait olmayan veya Asaf gibilerin propagandasıyla sanki bunu yapmaya zorlanmış gibi kararlar alır.

6. İki Çelişkili Karakter: Rus Polisleri

Romanda Leonid ve Hikmet ile aynı düşünce tarzına sahip iki Rus polis karakteri de vardır. Aslında yazarın komünizmin kritik yönlerini tasvir etmek için ustaca çalıştığını düşündüğümüz bu karakterler, yaşları bakımından da çelişkilidir. Bunların en büyüğü olan Viktor, romanın ilk sayfalarından itibaren dogmatik özellikleriyle diğerlerinden farklı biçimde görülmektedir. Viktor'un yazı işleri ofisinde Asaf'ın karakterinde bulduğumuz ve meslektaşına üniforma ile patronunun kim olduğunu hatırlatan "ben" in bencilliği ortaya çıkar. Bir polis olarak redüksiyonel (indirgemeci) düşüncelerle panik halindeki karakter, iç dünyasındaki çelişkilerle karmakarışık olmuştur. Nicholas'a karşı tavrının soğukluğu ilk bakışta onu ciddi bir rakip olarak görmesi nedeniyle olsa da, daha sonra onu karısının kaçtığı bir jimnastik öğretmeniyile karşılaştırdığını fark ettiğimizde taşlar yerine oturur. Bir yandan otoritesini aşilayarak Nikolay'a karşı kendini yücelten Victor, kısa sürede suyun ısındığını

kabul ederek yeni neslin düşünce tarzını öğrenmesi gerektiğini ve bu özelliklerin aksiyolojiyi ortaya koyduğunu kabul eder. Mesleğine sadık olmasına rağmen, bunu yaparken pratik deneyim çoğu kez gerçeklere dayalı deontolojik değerleri unutmamasına neden olur. Olayların sezgisine inanmayan Victor, fikirlerini her fırsatta içgüdülerinin kurbanı olarak savunur, doğru olsun ya da olmasın, aslında Asaf'ın aksine değişime kapalı olan "ben"ini ikna eder. Ancak tüm bu çelişkili özelliklerde hiç değişmeyen bir olgu vardır: Vatanseverlik. Nazım Hikmet'in şiirleriyle hayallerinin ülkesini hayal eden polis, ülkesinde daha önce hiç görülmemiş değişim rüzgarlarını duyunca rahatsız olur. Ancak bu iş hayalini zedeleyecek bir endişe değil, ülkesinin felakete sürüklendiğini düşünmesi endişesidir.

7. Farklı Dünyasıyla Nikolay Karakteri

Romandaki polis karakterlerinden bir diğeri olan Nikolay, Viktor'un tam tersine açık fikirli, basit düşünen, ciddi, somut bir karakterdir. İsteddiği zaman kendisini tam olarak açar ve zora düştüğünde kolayca kaçır. Leonid gibi içgüdüsel olarak defalarca başarılı olan bu polis memuru, yazar tarafından "yoldaş" kavramının yalnızca bir nitelik olduğunu kanıtlamak için yaratılan bir karakter gibidir. Sırf terfi için bir partiye üye olma ve halkı aşağılayıcı davranışının ardında, iktidarı zorla ele geçirme isteği vardır. Daha önce bahsettiğimiz samimiyetsiz insanlardan biri olan Nikolay, Viktor ve diğerlerinin felaket olarak gördüğü yenilikleri kendi yararına kullanmaktadır. Bu nedenle Nikolay, "yenilikçi bilinç" ve "kâr bilinci"dir.

Ahmet Ümit'in ustalığı, insan zulmünü siyasete fazla yer bırakmadan bu kadar başarılı bir şekilde anlatması, insan ruhunun farkında olması ve deneyimlerini de dikkate alarak onun çelişkili doğasını sunması sebebiyledir. Bu durum, eserde sıklıkla psikolojik sorunları olduğu düşünülen Kerem'in tasvirinde daha iyi görülebilir. Komünizmin kurallarının sadece teoriden ibaret olduğu bir ortamda zaman alıcı sporlar yapmak yerine entelektüel çalışma yapan, samimiyetsiz insanların yüzlerine bakmak yerine odasında kitap okumayı ve masumiyetini henüz kaybetmemiş çocuklarla oyun oynamayı tercih eden birine deli demek ne kadar mantıklıdır? Aslında Kerem'in deli olarak adlandırılmasının sebebi, onun herkesin bir maske altına sakladığı gerçek niyeti bilmesiyle açıklanabilir. Bu yüzden onu dinlemezler. Friedrich Nietzsche'nin tabirince söylessek, "*Kerem, bu kulaklara göre ağız değıldi*" (Nietzsche, 2016: s. 13).

Belki de bu sebeple intihar mektubundaki şiiri herkesin okuyup anlayamayacağı bir usta olan Nazım Hikmet'in kaleminden seçmiştir. Görünüşe göre hem intiharlar hem de cinayetler, zamanın ideolojisinde büyük bir güvensizlik resmi uyardırmaktadır. Kendilerine "yoldaş" diyen parti üyelerinin, her ölümden sonra birbirlerinden şüphe duymaları ve ölü yoldaşlarının üzüntüsünden çok ölümün kokusunu hissederek daha fazla tedirgin olmaları, dönemin siyasi ideolojisine olan inançsızlıklarını kanıtlamaktadır.

8. Romanın Mecazları ve Sembolizesi

Rusya'daki değişim rüzgarlarını başarıyla anlatan Ahmet Ümit, detayların ağırlığını düşüncenin ağırlığına dönüştürerek her cümlede anlam kazanacak bir çalışma meydana getirmiştir. Öncelikle asıl önemli olan olayların yaşandığı ülkenin buzlu havasını hissetmektir ve yazar okuyucuya bu konuya olan ilgisini göstererek o dönemin tüm olası değerlerini sunabilmiştir. Bir polisiye romanı olmasına rağmen, pek çok sanatsal betimleme ve anlatım aracıyla yazar, sanki suçun çözümünde sezgi ve duygunun da büyük rolü olduğunu kanıtlarcasına esere farklı bir estetik yön vermiştir.

Kar kokan ülke tasvirlerine dikkat edildiğinde, Türk edebiyatında sözde açıklayıcı cümleleri rahatlıkla seçmek mümkündür: "*Ayazın yüzünü kavurduğunu hissetti: gür bıyıkları sanki teker teker donup dikiliyorlardı.*" (Ümit, 2018: s. 16)

Burada Moskova'nın güçlü soğuğu ile birlikte insanlar üzerindeki etkisi mübalağalı (hiperbola) olarak görülmektedir. Bu mübalağaların aslında ayrıntıları çoğaltarak eseri tamamen edebileştirmeyi amaçlamadığı, olayların çözümünde araçsal bir rol oynadığı açıktır. Eserdeki bu tür cümlelerin amacı, yazarın yarattığı ortamı okuyucunun gözü önünde canlandırmak ve ayazın ortasında hissettirmektir. Bu amaçla epitet, teşbih, metafor gibi mecazlar kullanılmıştır. *Mavi ayaz, Sert rüzgâr, ince kar* gibi mecazlarla Ahmet Ümit peyzaj epitetlerini başarılı biçimde okurlara aktarmıştır. Çalışmadaki başarılı peyzaj örneklerinin yanı sıra, anlamı ifade etmesi gereken bir dizi epiteye de rastlanmaktadır. *Yazar, yaşlı köy, yaşlı kayın ağacı, ince düşünce vb.* epitetlerle farklı anlamlar ifade etmeyi başarmıştır. Örneğin, birinci ve ikinci epitetler, köyün eski çağını ve kayın ağacını ifade etmenin yanı sıra, tasvir ettiği şehrin uzun tarihini, üçüncüsü insan doğasının olumlu özelliklerinden birini ve insan düşüncesinin inceliğini yansıtır. "*Sözcüklerin ayrı ayrı birden fazla anlamlara sahip olması dil zenginliğini gösteren bir durum olmakla beraber bitişik birleşik kelimelerde tek bir yazımın hatalı olması, anlatım bozukluğu ve anlam sapmasına da sebebiyet verebilmektedir.*" (Özer ve Oda, 2018: s. 68)

İnsan ruhunu ve karakterini kapsamlı bir şekilde aktaran yazar, karakterlerini hem benzerliklerle hem de çelişkili özelliklerle çevrelemeyi unutmamıştır: "*Av köpeği gibi işin kokusunu hemen alır*" (Ümit, 2018: s. 13).

Nikolay'ın eserindeki olumsuz özelliklerinden biri, yazarın çeşitli metaforlarının, sözlüğe uygunlukları göz önüne alındığında, okuyucu ile dedektif arasındaki boşluğu doldurmanın bir aracı olarak değerlendirilebilmesidir. Bu mecazlar, okuyucuyu olayların meydana geldiği şehrin soğuk tasvirinden uzaklaştırır ve onun ne olduğunun anlaşılmasını sağlar. Aynı ideolojinin sahiplerinin, farklı düşüncelerini başarılı bir şekilde betimleyen yazar, eserinde bir dizi karakterin yanı sıra nesnelere, hayvanlar, doğa olayları vb. karşılaştırmalı metaforlar kullanarak karakterlerin iç ve dış özelliklerini açıkça ifade etmiştir.

“Buz gibi bakışlar, fal taşı gibi açılmış gözler, yılan gibi kıvrılan kavisli bir yol, sütun gibi uzanan iki bacak, bir sülük gibi bedenine yapışmış, kara bir nokta gibi duran abanoz, bir deniz gibi içedönük mavi gözler, çelik gibi eller...” gibi ayrıntılı mecazlarla, Ahmet Ümit döneminin merkezi olarak kabul edilen SSCB'nin, onun çalışmalarının uluslararası arenada okuyucu kazanacağı düşüncesiyle büyük tarihi olaylar dönemi yaşadığını düşünerek mecazın kısaltılmış ve yalınlaştırılmış türlerini kullanmamıştır.

Belli bir tarihi dönemi kapsayan eserde olayların karla kaplı, kar kokulu bir ülkede yani Rusya'da gerçekleştiği hesaba katılırsa, edebiyatta varvarizm (barbarlık) olarak da adlandırılan durumun, çeşitli karakterlerin dilinden bu ülkenin dilinde kelime veya cümlelere rastlanmasının, mevcut olduğu görülür. İdeolojik eğitim amacıyla çok sayıda Sovyetler Birliği vatandaşının varlığı, her sayfada bu barbar kelimelerin sayısını artırır. Bunları eserdeki karakterlerin diyaloglarında görmek mümkündür:

- “Stop! Stop! Stop!” (Dur!)
- “Kto tam” (Kimdir?)
- “Dobre utra” (Hayırlı Sabahlar)
- “Spasiba” (Sağol)
- “Krassiva, oçin krassiva” (Güzel, çok güzel)
- “İzviniyte” (Afedersiniz)
- “Xaraşo” (İyi)
- “Da, kanyeşna” (Tabi, Elbette)
- “Tavariş” (Yoldaş)

Roman, uluslararası olarak test edilmiş bir kalem deneyimi olması sebebiyle, söz konusu ülkenin diline ek olarak, Yunanca, İngilizce vb. dillerde de söz veya cümleler içerir:

- “Yes of course” (Elbette) İngilizce;
- “Thanks” (Teşekkürler) İngilizce;
- “Filise me” (Öp Beni) Yunanca;
- “Come” (Gel) İngilizce;
- “Hello comrades” (Merhaba Yoldaşlar) İngilizce-Fransızca;
- “Kalinihta” (İyi Geceler) Yunanca.

Komünizmin tüm simgelerini taşıyan “yoldaş” kelimesinin Türkçe dışında birçok dilde kullanılması dikkat çekicidir. Bu durum, kavramın birçok ülkenin tarihini yansıtmaya bağlanabilir.

Yazar eserinde farklı çelişkilerle pek çok karakter oluşturmuştur. Bunların hiçbirinin hayata ve insanlara tam olarak aynı tepkiyi vermediği görülmektedir. Bazı

durumlarda, karakterlerin tepkileri daha kaba hâle gelmektedir. Eserde anlatılan vulgarizmler (müstehcen kelimeler) bazen basit seviyede, bazen de küfür seviyesinde kendini gösterir:

- "Saçma", "Bok", "Aptal", "Piç", "Alçak".

Eserin yaklaşık 10 yıl önce meydana gelen olaylara dayanıyor olması ve arada çok az tarihsel zaman oluşu, buradaki vulgar kelimelerin arkaikliğini engellemiş, SSCB'nin çöküşünün bir sonucu olarak *komünizm*, *Sovyetler Birliği*, *yoldaş* vb. kelimelerin aktivitelerini kaybetmesine neden olmuştur.

Sonuç

Türk edebiyatında görece popüler hale gelen polisiye türü ilk kez çevrilmiş eserlerle ortaya çıktı. Yirminci yüzyılın başlarında Fransız eserlerinin tercümesi ile başlayan bu tür, cumhuriyet döneminde bir gelenek haline geldi. Türk edebiyatında uzun yıllardır var olmasına ve çok güzel örnekleri olmasına rağmen, dedektif türü her zaman dışlanmış ve bu nedenle tür kendini tam olarak ifade edememiştir. 1980'li yılların başlarından itibaren popüler hale gelen polisiye türünde bir takım yazarlar ön plana çıktı. Bunların sırasında kendi stiliyle farklı olan Ahmet Ümit Türkiye'nin önde gelen polisiye yazarlarından. Polisiye türünün henüz edebî tür kabul edilmediği bir dönemde yazılarına başladı ve türün en iyi temsilcisi olarak ün kazanmıştır. En iyi eserleri arasında yer alan "Kar Kokusu", konusu ve ideyolojik içeriği ile dikkat çekmektedir.

Eserin adında bile, okuyucusuna Moskova'nın buzlu havasını hissettirmeye çalışan Ahmet Ümit, karın akciğerlere dolan kokusu ile birlikte, her zaman karakterlerin yanında olan ölümün korkusunu ve "kan kokusu"nu da okurlara aktarmayı başarmıştır. Ayrıca aynı ideoloji etrafında birleşmiş insanların hikâyesini, herhangi bir ideolojinin ısrarı olmadan, kendi ülkesinin edebiyatına yabancı olan polisiyeye odaklanarak tasvir etmesi, hem Türkiye'de hem de bir zamanlar Sovyetler Birliği'nin parçası olan ülkelerde okuyucular tarafından takdir edilmektedir.

Kaynakça

Bavin, Sergey (1991). *Zarubejnıy Detektiv XX Veka (v russkix perevodax): Populyarnaya Bibliografiçeskaya Ençiklopediya*. Moskova, Knijnaya Palata

Güçlü, Abdülbaki vd. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

İsmayılı, Sevda (2012). "İlk Polisiye Roman 150 Seneden Sonra Tekrar Yayınlandı", Şubat 23 2021, <https://www.azadliq.org/a/24493594.html> tarihinde erişildi

Memmedov, Rövşen (2020). Japon Yazarı Yukio Mişima'nın "Vatanseverlik" Hikayesi: Sosyo-Politik Değişimler. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*; Cilt: 12/SONBAHAR, Sayı: 48, s. 148-149

Nietzsche, Friedrich (2016). *Böyle Buyurdu Zerdüşt*. İstanbul, Say Yayınları

Özer, Hasan ve Oda, Arzu (2018). Yazım Kılavuzunda Bitişik Yazılan Birleşik Kelimelerin İmlası Üzerine. *ZfWT Vol 10, No. 3*, s. 68

Sadık, Şemil (2014). Polisiye Romanları Ve Ciddi Edebiyat Kavramları. *525. Gazete*, 30 Ekim, s. 8

Silverman, Kenneth (1991). *Edgar A. Poe: Mournful and Never-ending Remembrance*. New York: Harper Perennial.

Soğukömeroğulları, Mehmet (2010). Ahmet Ümit'in Kar Kokusu Romanında Toplumcu Gerçekçilik *International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 5/1* , s. 1313-1325

Ümit, Ahmet (2018). *Kar Kokusu*. İstanbul, Everest Yayınları

Yaşar, Hüseyin (2012). Ahmet Ümit'in Beyoğlu Rapsodisi'nde Mekân Olarak "Beyoğlu", *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 21, Sayı 2, s. 37-58

Gezer, Habibe (2006). *Türk Edebiyatında Polisiye Roman ve Ahmet Ümit'in Polisiye Roman Kurguları*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

SUMMARY

Introduction

The detective genre is one of the genres that has a special place among the literary genres. This genre is loved by everyone and is still read today. Both the socio-political process and the emergence of violations of the law led to the transfer of the genre to the works. Researchers, who often analyze this genre in three directions, analyze the genre under different names. "Europe has developed the features of adventure in the folklore of the East in a modern sense, forming a genre called crime. At the same time, the detective genre was accepted as a literary genre in America in the 19th century, was confirmed in world literature, and gained popularity in the 20th and 21st centuries."⁷ The origin of the genre dates back to the XIX century. So, who wrote the first detective story is still controversial. Charles Felix was the first to use the genre. However, there are researchers who also mention Gaston Leroux and Edgar Allan Poe. The genre has developed from the 19th century to the present day and has reached its peak. Wilkie Collins, Agatha Christie, Arthur Conan Doyle, John Dickson Carr, Josephine Tey, Reginald Hill, Raymond Chandler, Lee Child, Dan Brown and others writers are the most famous representatives of the genre. In their works, writers who investigate different crimes in different ways often take the subject from real life. The structure of the detective genre can be expressed as an event-criminal-detective. So what's the point *What? Who? How?* the questions are based on the principle. From a general philosophical point of view, the search is based on skepticism. Arthur Conan Doyle's work is based on the principle of deduction (Sherlock Holmes). Today, the detective genre is described on the basis of modern criminal investigation principles.

The detective genre, which became relatively popular in Turkish literature, first appeared with translated works. This genre, which began with the translation of French works in the early twentieth century, has become a tradition during the republican period. Works by Arthur Conan Doyle, Maurice Leblanc, Gaston Leroux have been translated and made available to readers. Traces of the detective genre (Kemal Tahir, Afif Yesari, Umit Deniz, Aziz Nesin) have been found in the works of some Turkish writers since the 1950s. In cinematography, these works were well received by directors, and most of the works were filmed. However, it should be noted that the golden age of the detective genre in Turkish literature began in the late 1980s. Undoubtedly, Ahmet Ümit is one of the leading writers of the genre. Ahmet Ümit translated real-life events into a work of art because he personally experienced political events. For this reason, his works were met with interest by the entire readership. In his novels "The Wind of the Street" (Sokağın Zulası), "Fog and Night"

⁷ Natavan Demircioğlu. Dünya Ədəbiyyatında Dedektiv və Çingiz Abdullayev. 16.05.2018. <http://edebiyatqazeti.az/news/diger/1794>

(Sis ve Gece), “Snow Scent” (Kar Kokusu), “The Devil is Hidden in the Detachment” (Şeytan Ayrıntıda Gizlidir), “Beyoglu Rhapsody” (Beyoğlu Rapsodisi), “Patasana”, he analyzes the socio-political processes of society from a historical point of view. According to him, he made events and images realistic.

Findings (Results)

The article analyzes Ahmet Ümit's most famous novel, “Snow Scent”. The main feature of the work is that it took place outside Turkey, ie in the territory of the former USSR. Since the author had been there for some time, he studied the environment, the political system and society in depth and translated them into detail. The book reflects the activities of the USSR, as well as the Soviet State Security Service, one of the most powerful security services in the world, its attitude towards people in society, its ideological prosecution of criminal cases. Working with fine details on the axiological features of almost all the characters he creates in the work, the author creates contradictory characters, in fact, makes the reader think in the face of a dilemma. Both the inner and outer worlds of characters such as Leonid, Cemil, Kerem, Hikmet, Nikolay, Viktor, Asaf, İlya, Durmuş, Yıldırım, Şerif and Turgut are detailed by the author in the work, which is dominated by both Turkish and Russian characters. When the author examines the novel in terms of this genre, which includes features such as crime, murderer, questioning, suspect, it is seen that the aim of the study is not to solve the crime, but to understand or explain the environment and the people in it.

Method

The article is written by the historical-comparative method and the historical principle, which allows to determine the objective truth. Literary history and historical-comparative research method is the main research methodology of the dissertation. The development of the subject in the direction of historical development allows to determine the ways in which children's literature, especially children's prose, goes through, its stages and typological directions. Of course, certain comparative-typological points were taken into account in the research process.

Conculusion and Discussion

Ahmet Ümit showed in his work that the author is not only master of Turkish lands but also international issues. Furthermore, the same ideology united around people's story, without insisting on any ideology, to illustrate by focusing on crime is alien to the literature of his own country, Turkey, both are appreciated by readers in countries that are part of the Union once the Soviet Union.